

arkivrapport

Fornlämningarna L1983:993 & L1983:571, Kolunda 2:4, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Ingeborg Svensson

Sammanfattning

Schaktningsövervakningen skedde med anledning av en utbyggnad av ett befintligt bostadshus. I samband med ombyggnationen skulle även en ny VA ledning grävas ner. Tomtmarken ligger inom fornlämningsområdet till ett gravfält (L1983:993) och en grav i form av enstensättning (L1983:571). Inget av arkeologiskt intresse framkom i samband med den arkeologiska undersökningen. I schakten påträffades endast spår efter sentida aktiviteter, som till exempel enstensatt rabattkant och en del av grundläggningen till den nuvarande byggnaden. Därutöver påträffades tegelfragment, porslin och delar av fönsterglas.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-8582-2019) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom fornlämningsområdet till ovan nämnda fornlämningar. Fältarbetet genomfördes den 17 mars och den 6 juli år 2020 av Ingeborg Svensson, arkeolog på Sörmlands Arkeologi AB.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes med anledning av att fastighetsägaren planerade att uppföra två tillbyggnader och en veranda på befintligt bostadshus samt genomföra schaktningsarbeten för VA.

Då de planerade markingreppen berörde fornlämningsområdet till fornlämningarna L1983:993 och L1983:571 fattade Länsstyrelsen i Södermanlands län, med stöd av 2 kap 12 och 13§ Kulturmiljölagen (1988:950), beslut om en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning. Ansvarig för kostnaden var fastighetsägaren Viktoria Larsson.

Fornlämningarna utgörs av ett gravfält (L1983:993) och enstensättning (L1983:571). Gravfältet omfattar idag sju gravar i form av sex högar och en rest sten. Stensättningen är rund och har en centralt belägen rest sten. Gravarna utgör resterna efter ett betydligt större gravfält som omnämns i uppteckningar och beskrivningar över fornlämningar i Stenkvista socken från 1600-1800-talen ((Brate & Wessén, 1924-36, s. 84f)). Enligt uppgift ska stora delar av gravfältet ha varit bortodlat redan på 1870-talet (Indebetou 1877, s. 187).

De kvarvarande gravarna ligger i tomtmark på ett mindre höjdparti öster om väg 53. På fastighetskartan benämns höjdpartiet för *Rangelbacken*. Namnet kan följas tillbaka genom historien och förknippas med förekomster av både gravar och runstenar. I Rannsakningarna från 1600-talet benämns till exempel Rangelbacken som "*Ragnelz backe*" respektive "*Ragnilebacken*" och under

sent 1800-tal som *"Ragnhildsbacken"* respektive *"Ragnhildelning"*. Ytterligare ett namn som figurerar i sammanhanget är *"Ramsbacken"* (Schnell & Stähle 1938, s. 72ff, Indebetou 1877, s. 187, RAK id J112-74-17 år 1897-1901). Idag är gravfältet kraftigt påverkat av senare tiders aktiviteter och nuvarande bebyggelse. En del av gravarna är täckta med röjningssten, ris och annat skrot/skräp, andra har mer eller mindre stora schaktskador.

Kolunda är beläget söder om Stenkvista, som i sin tur ligger söder om Eskilstuna. Schakten grävdes i tomtmark och längs med en befintlig grusväg. Området är beläget cirka 30-35 meter över dagens havsnivå (se bilaga 1-3).

Syfte & målsättning

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar. Framkom mer komplicerade lämningar fick inte dessa borttagas utan att länsstyrelsen kontaktades för samråd.

Genomförande

Schaktningsövervakningen delades upp och genomfördes vid två tillfällen, först i samband med utbyggnaden av bostadshuset och sedan i samband med schaktningsarbetet för VA.

De två ytorna för tillbyggnaderna (S1 & S2) banades av med hjälp av grävmaskin och grovrensades för hand. Den sammanlagda ytan uppgick till cirka 76 m² och djupet varierade mellan 0,20 och 0,50 meter. Den opåverkade marknivån (undergrunden) utgjordes av stenig gulbrun morän. Därefter finrensades delar av ytorna för hand med skärslev.

Schaktet för VA ledningen delades upp i ett mindre och i ett större schakt (S3 & S4). Det förstnämnda var cirka 1,5 x 10 meter och det andra 1 x 84 meter stort. Djupet varierade mellan 0,30 och 0,50 meter. Schakten rensades för hand i samband med schaktningen. Den opåverkade marknivån utgjordes av gul till gulgrå morän (undergrund).

Schakt och möjliga konstruktioner/anläggningar beskrevs i text och mättes in med RTK/GPS. Fotodokumentation utfördes genomgående under fältarbetets gång.

Resultat

Inom ytan öster om huset (S2) framkom **en lagd stenkant**, vilken sträckte sig i nord-sydlig riktning. Troligen utgör stenraden en kant för en rabatt, vilken också syntes genom en rad av på högkant stående betongplattor. En alternativ tolkning skulle kunna vara att stenraden utgör resterna efter en syllstengrund för ett tidigare hus. Vid en översiktlig genomgång av äldre historiska kartor verkar det som platsen är bebyggd först vid sekelskiftet 1900 (Häradsekonomiska kartan 1897 - 1901, RAK id J112-74-17). Vid rensning av syllstensraden noterades **tegelfragment** och **porslin**.

I det nordvästra hörnet i samma schakt framkom **en stenpackning** av både större och mindre stenar. Stenpackningen sträckte sig parallellt med huset, men hade också en rundad form i själva hörnet av schaktet. Stenmaterialet var blandat och innehöll både rundade och kantiga stenar. Efter samtal med länsstyrelsen, utvidgades schaktet något åt norr, för att avgränsa stenpackningen. Detta för att avgöra om det rörde sig om en grav (stensättning) eller inte. Det visades sig snart att så inte var fallet. Istället noterades större stenblock blandat med morängrus och vid rensning framkom modernt fyndmaterial, bland annat i form av fönsterglas. Troligen rör det sig om någon form av **markplanering/grundläggning** inför uppförandet av betonggrunden/betongplatta för det nuvarande huset.

Inom den avbanade ytan söder om huset och i schakten för VA ledningen (S1, S3 & S4) framkom inget av arkeologiskt intresse.

Bilagor

- Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:1000 000.
Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:50 000.
Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med uttag från KMR (200310) och undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.
Bilaga 4. Schaktplan. Skala 1: 500.
Bilaga 5. Plankarta & fotografier schakt 2.
Bilaga 6. Fotografier.

Referenser

RAK - Rikets allmänna kartarkiv, Lantmäteriet, Historiska kartor (www.lantmateriet.se/). Häradsekonomiska kartan Eskilstuna, år 1897-1901, Södermanlands län. RAK id: J112-74-17.

Brate, Erik & Wessén, Elias. 1924-1936. *Södermanlands Runinskrifter. I. Text*. Sveriges runinskrifter. KVHAA. Stockholm.

Indebetou, Harald Otto. 1877. *Södermanlands minnen från äldsta till närvarande tider*. Första delen: Omfattande tiden till reformationen. Stockholm.

KMR - Kulturmiljöregistret, Riksantikvarieämbetet (www.raa.se)

Schnell, Ivar & Ståhle, Carl Ivar. 1938. Rannsakningar om antikviteter i Södermanland 1667-1686. *I: Sörmländska handlingar N:o 5*. Södermanlands Hembygdsförbund. Nyköping.

Administrativa uppgifter

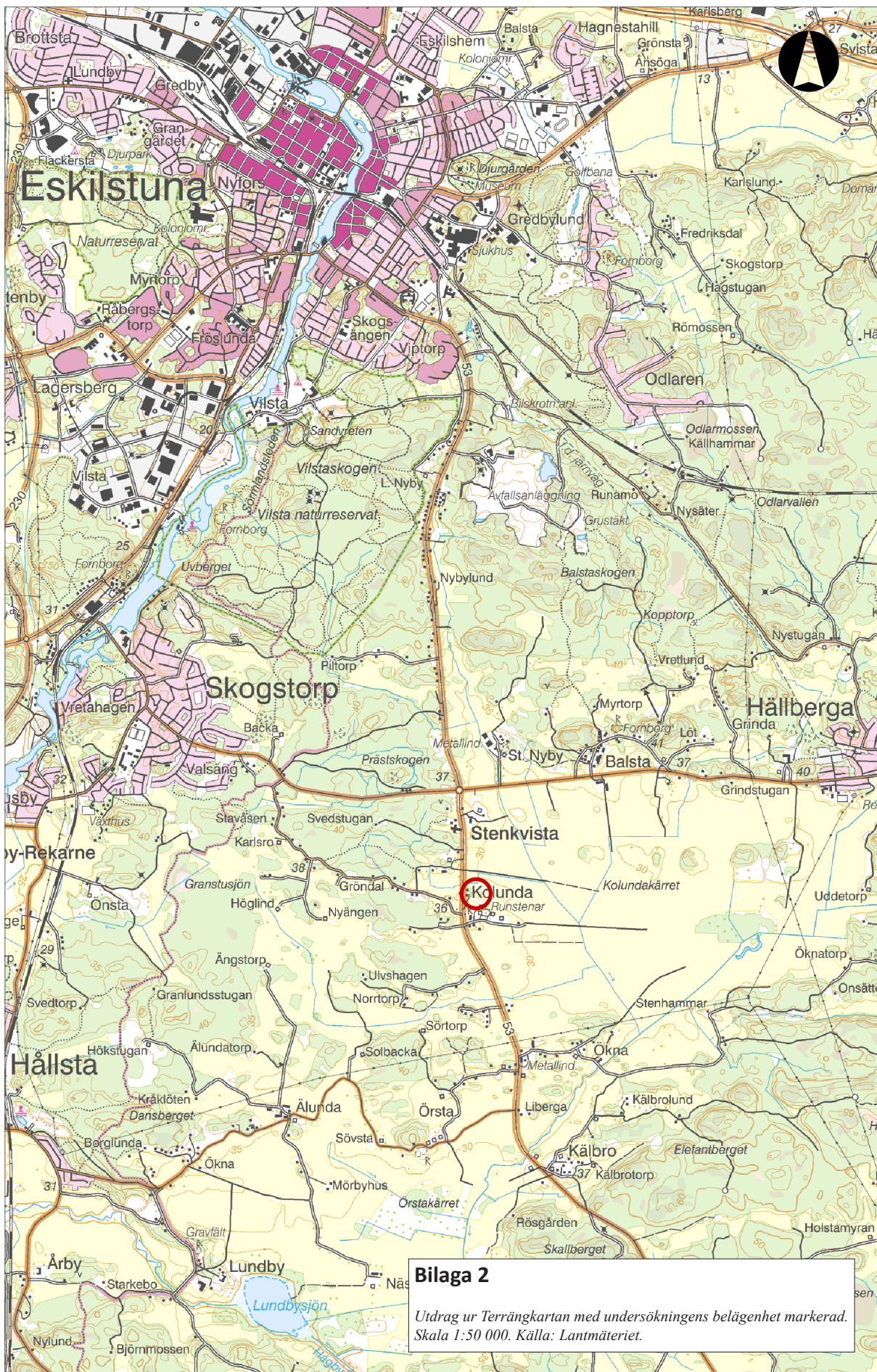
Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2002
Länsstyrelsens dnr: 431-8582-2019
Tid för undersökningen: 2020-03-17 & 2020-07-06
Personal: Ingeborg Svensson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige 10G5i.
N (x) 6575483 E (y) 587304
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökt yta: 175 m²

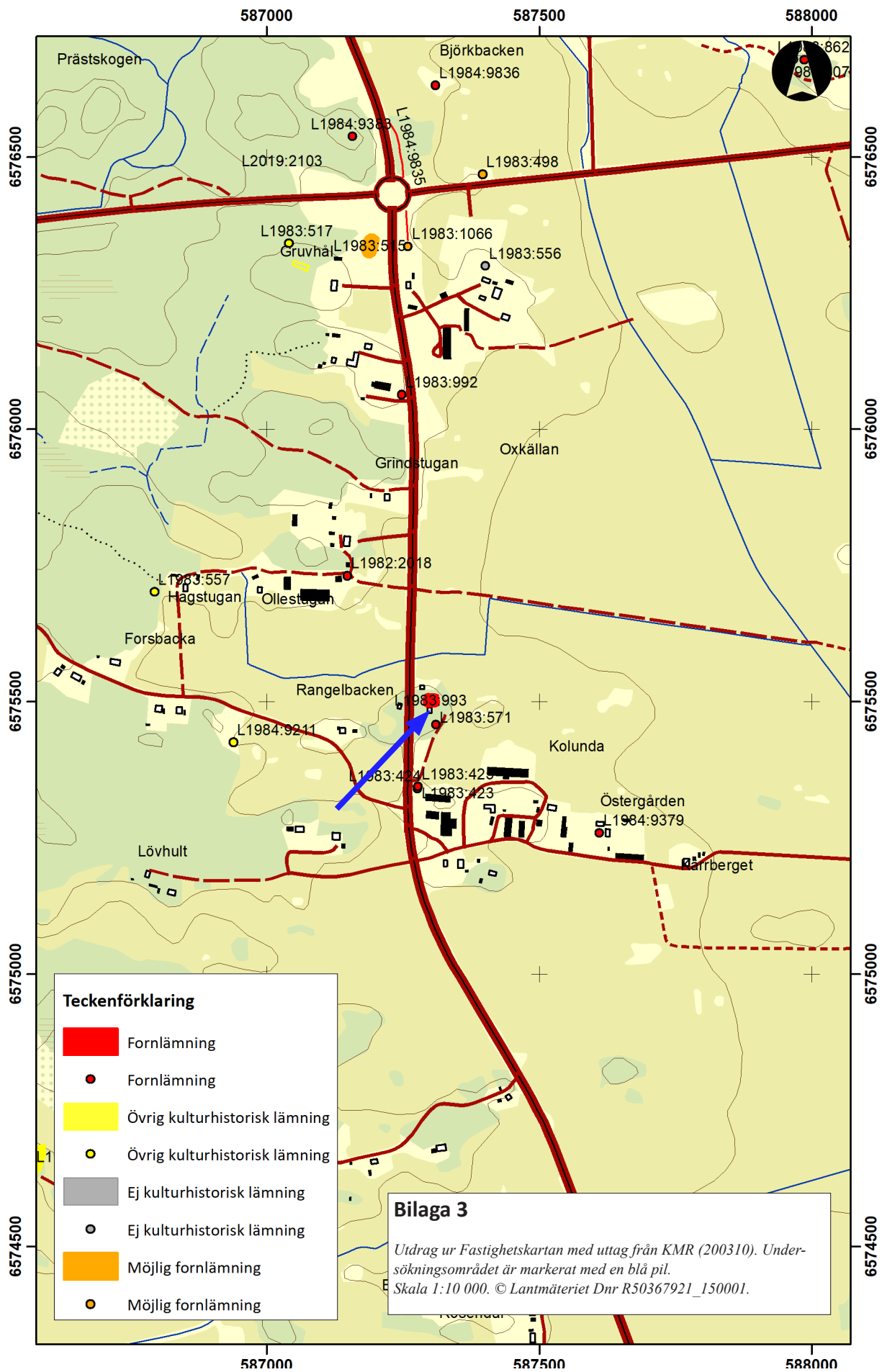
Inga fynd tillvaratogs i samband med den arkeologiska undersökningen. Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

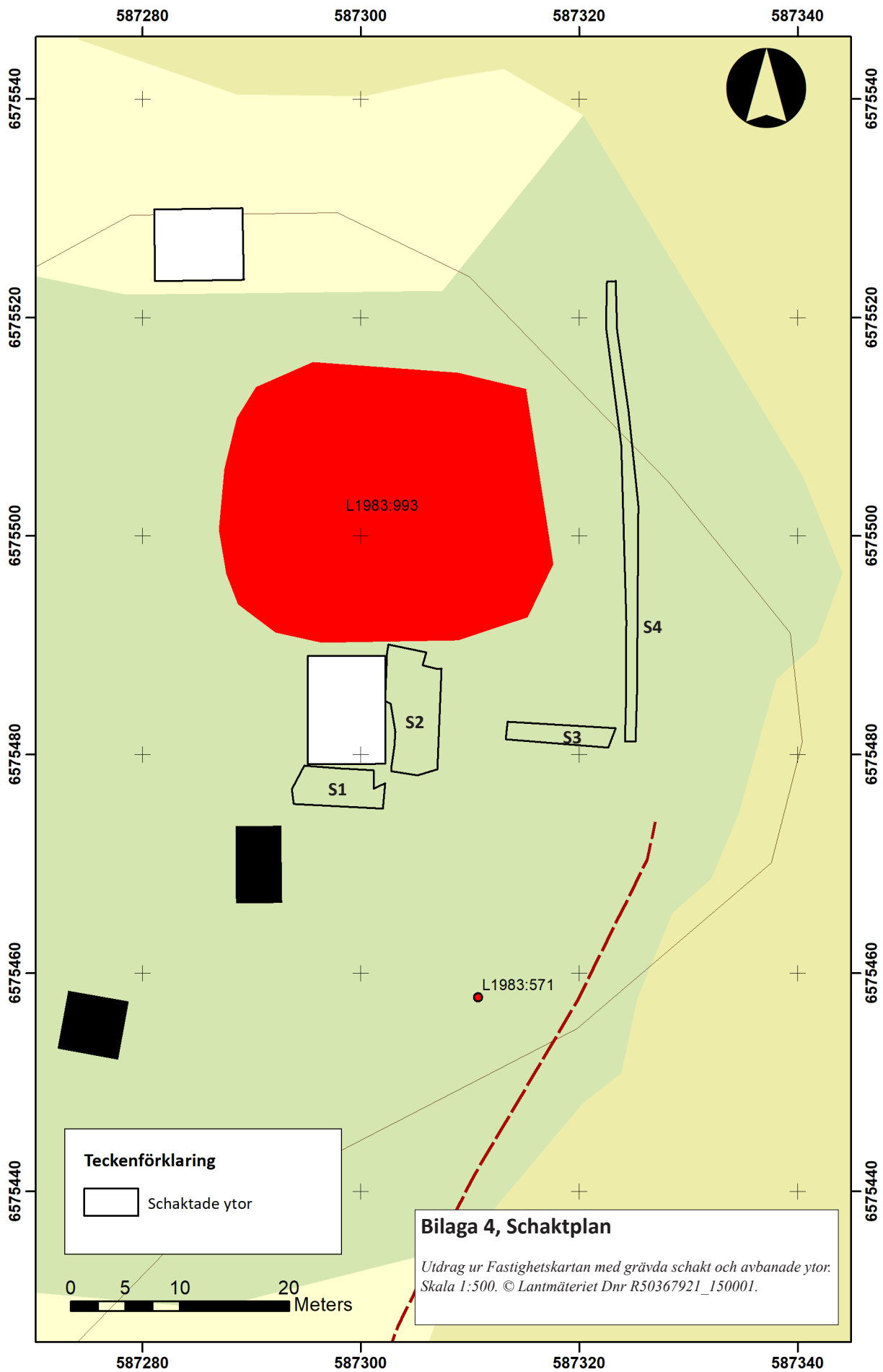
Rapporten laddas ned via www.sormlandsarkeologi.se eller beställs från Sörmlands Arkeologi AB, Tideliussgatan 37, 118 69 Stockholm, mail@sormlandsarkeologi.se. Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> © Sörmlands Arkeologi AB. Nyköping 2020.

Bilagor

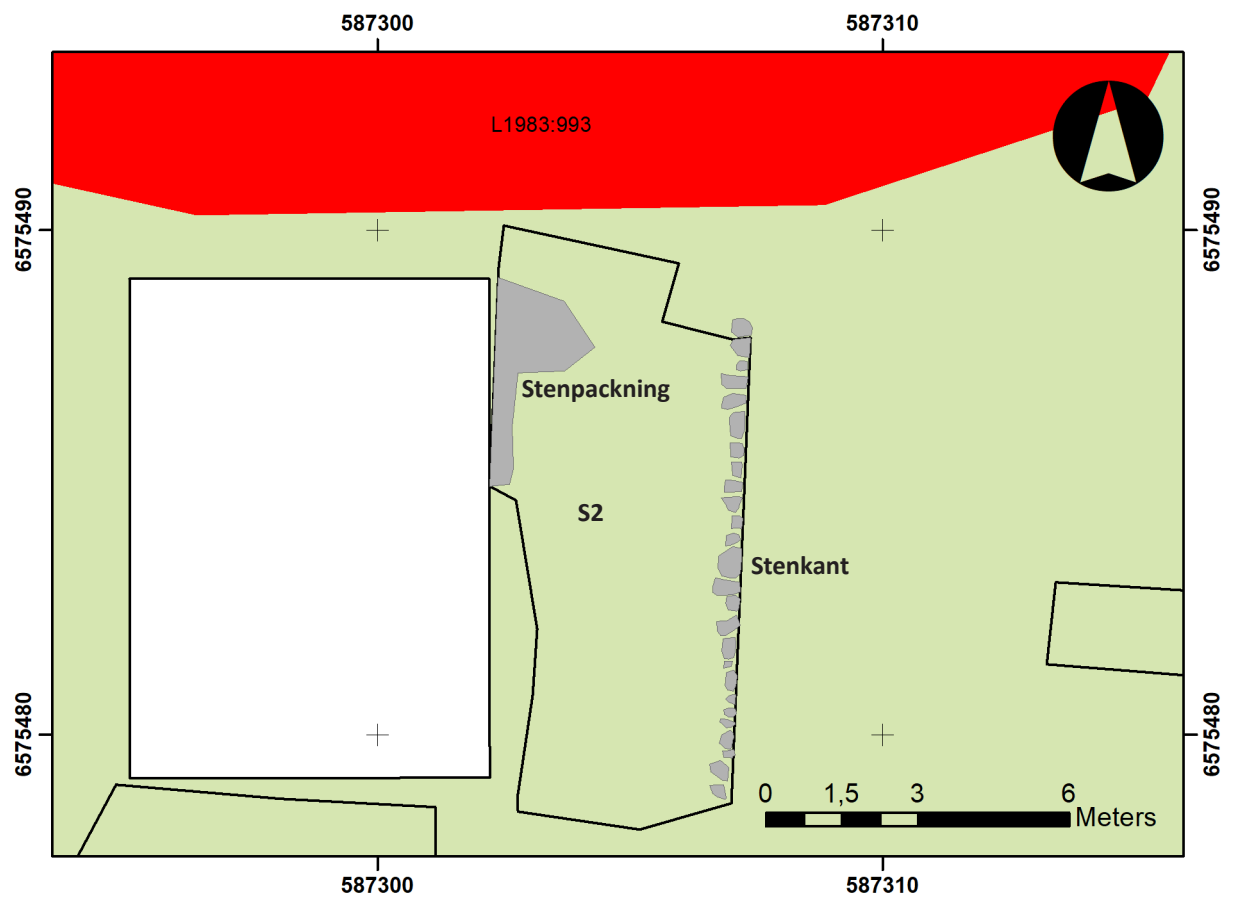

Bilaga 5. Plankarta & fotografier schakt 2

Stenkanten fotograferad från söder. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Stenpackningen fotograferad från öster, före det att schaktet utvidgades. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Bilaga 6. Fotografier

Ytan söder om bostadshuset före schaktning. Bilden är tagen från Ö. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Den avbanade ytan söder om bostadshuset (S1). Bilden är tagen från Ö. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Ytan öster om bostadshuset före schaktning. Bilden är tagen från S. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Den avbanade ytan öster om bostadshuset (S2). Bilden är tagen från S. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 3 för VA ledning. Bilden är tagen från Ö. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 4 för VA ledning. Bilden är tagen från S. Foto: Ingeborg Svensson 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

